

'Begrijpend lezen begint al met het eerste piepboekje in de wieg'

Samenvatting van het artikel Begrijpend lezen: zin en onzin van René Berends

In Tijdschrift Taal jaargang 2, nummer 3, 2011 bespreekt René Berends, docent Nederlands aan de lerarenopleiding basisonderwijs van de Saxion Hogeschool in Deventer, de zin en onzin van het begrijpend leesonderwijs met als achterliggend doel de mogelijkheden te onderzoeken om in het begrijpend leesonderwijs hogere opbrengsten te bereiken. Berends bespreekt in dit opiniërende artikel de zorgen die scholen, taalspecialisten en onderwijsadviseurs hebben over de kwaliteit van het begrijpend leesonderwijs.

Berends vraagt zich af of de leerkracht didactisch veel invloed uit kan oefenen op het beter leren doorzien van tekstbetekenissen door kinderen want goede lezers zijn volgens hem vooral autodidact die toch vooral zichzelf leren hoe ze teksten moeten lezen en leren begrijpen. Berends maakt een onderscheid tussen 'schools begrijpend lezen' en 'functioneel' lezen. De basisschool bereidt leerlingen vooral voor op het schoolse begrijpend lezen in het voortgezet onderwijs. Leerkrachten moeten zich bewust worden dat begrijpend lezen plaatsvindt op elk moment waarop kinderen tekst onder ogen krijgen.

Uit onderzoek blijkt, aldus Berends, dat 'kennis van de wereld' en het hebben van kennis van teksten en tekstsoorten belangrijk is voor begrijpend lezen. Hij vraagt zich dan ook af of er niet meer ingezet moet worden op andere vakgebieden zoals wereldoriëntatie, betekenisvol en functioneel taalonderwijs en gesprekken in de klas over, onder andere, teksten. Verder stelt hij dat de vaardigheid in begrijpend lezen minder maakbaar is dan leerkrachten misschien denken. Volgens het Cito (2007) worden de scores op de eindtoets Begrijpend lezen door weinig onderwijsvariabelen beïnvloed maar wel door de stabiele factor intelligentie.

Berends gaat vervolgens in op het strategisch begrijpend leesonderwijs en instructie in begrijpend lezen. De onnatuurlijke scheiding tussen technisch en begrijpend lezen en het lezen voor je plezier leidt volgens hem tot Avi-9 lezers met een E-score op de Cito-toets Begrijpend Lezen. Berends legt leerkrachten die werken met een methode voor begrijpend lezen dan ook de inspanningsverplichting op om aandacht te schenken aan de transfer zodat leerlingen goed kunnen omgaan met teksten in functionele betekenisvolle situaties. Als Berends ingaat op leerlijnen voor begrijpend lezen stelt hij dat begrijpend lezen een concentrisch subdomein is waarbinnen leerlingen vanaf het begin van het aanvankelijk lezen alle te onderscheiden aspecten van het begrijpend lezen gelijktijdig en geïntegreerd nodig kunnen hebben. Kenmerken als de lengte van een tekst, het gebruik van illustraties, de vereiste technische leesvaardigheid en het onderwerp van de tekst kunnen criteria zijn voor een opbouw van de moeilijkheidsgraag van een tekst.

Ook motivatie is een krachtig instrument voor het verbeteren van prestaties. Het is Berends bekend dat in scholen waar met Nieuwsbegrip wordt gewerkt het beter gaat met de motivatie om te lezen. Hij wantrouwt zo'n eendimensionale oplossing omdat er volgens hem meer voor nodig is.



Berends is faliekant tegen het advies dat scholen krijgen om pas in groep 5 met begrijpend lezen te starten: " Bij het begrijpend lezen, begrijpend luisteren en begrijpend kijken gaat het om het (leren) begrijpen. Slechts het kanaal waarmee de informatie binnenkomt verschilt.

"Begrijpend lezen begint al met het eerste piepboekje in de wieg."

Bij de Cito-toetsen voor begrijpend lezen zet Berends de nodige vraagtekens. " Het een-doel-een toetsprincipe, dat gehanteerd moet worden om psychometrisch valide en betrouwbare toetsen te maken, leidt ertoe dat de opgaven van de Cito-toets voor velen maar een matige representatie vormen van wat er onder waardevol begrijpend leesonderwijs wordt verstaan|."

Kenniscentrum Begrijpend Lezen

Marion Slot, juni 2011

Via de volgende link is het Tijdschrift Taal te downloaden:

<http://www.slo.nl/primair/nieuwsbrieven/taal/>